

Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Mesleklerine Bakış Açısının İncelenmesi

Işık ATASOY¹, Coşkun ERMİN

ÖZ

Bu araştırma, öğrencilerin mesleğe bakış açılarının saptanması, eğitimleriyle ilgili öğrenci görüşleri ve eğitim süresince mesleklerine bakış açılarında değişim olup olmadığının belirlenmesi amacıyla planlanmıştır. Tanımlayıcı araştırma tipinde planlanan bu çalışmaya 2012-2013 eğitim-öğretim yılı güz dönemi okula yeni başlayan ebellek + hemşirelik bölümü birinci sınıflar (n=170), ile ebellek + hemşirelik bölümü dördüncü sınıf (n=135) öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada veri toplamak amacıyla ilgili literatür incelenerek hazırlanan, 4 bölümden ve toplam 38 ifadeden oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Anket formunun birinci bölümünde; hemşirelik/ebellek eğitiminden memnun olma veya olmama ile ilgili öğrenci görüşleri, ikinci bölümünde; I. ve IV. sınıf öğrencilerinin mesleğe bakış açılarının karşılaştırılması, üçüncü bölüm; IV. sınıf öğrencilerinde mesleğe bakış açılarında eğitimin etkisi, dördüncü bölümde ise I. ve IV. sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası düşüncelerine yönelik ifadeler yer almıştır. Verilerin analizi sonucu aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Çalışmamıza göre, öğrencilerin %54 oranında mesleği kendisinin seçtiğini, kendi isteği ile geldiği için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan %68.3'ünün memnun oldukları anlaşılmaktadır. Hemşire/ebe hekimin yardımcısıdır ifadesine %51.5 oranında I. sınıflar katılım gösterirken, IV. sınıflarda bu oran %25.2 olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan IV. sınıf öğrencileri %66.7 oranında dört yıl boyunca aldıkları eğitimin mesleğe bakış açılarında olumlu değişiklikler yaptığını belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik; ebellek öğrencisi; meslek; bakış açısı.

An Investigation on the Professional Perspectives of the Nursing and Midwifery Students

ABSTRACT

The aim of the study was planned, for establishing of occupational perspectives and student views about education and any change in the profession perspectives during the training and education of the final year students. The survey was carried out on the senior and the final year students of the Midwifery and the Nursing departments at the autumn semester in the academic year 2012-2013. The total 305 volunteer students were participated to identify the survey, where, 170 was from the nursing and 135 was from the midwifery departments. In order to collect data, after related literature search, were questionnaire was prepared which consists of four sections and total 38 statements. The survey consists of four sections, nursing and midwifery training about being satisfied or not on students opinions were in the first section, the comparison of the first and the final year student's professional perspective is in the second section, the effect of the vocational training perspective in the final year students is took place before the last section and some expression about thought after graduation is took place in the final section. According to the survey, 54% of them stated that the profession their own choice. 68.3% of the students who came with their own decision has been studying in this field are understood to be satisfied. The statement of the nurse/midwifery is assistant of a doctor, 51.5% of the first year students are agree with it, although at the final year students the percentage was decreased to 25.2%. 66.7% of the final year students stated that, their training and education make positive impact on the perception of the profession, during the four years.

Keywords: Nursing, midwifery students; professional; perception.

GİRİŞ

Meslek, genel olarak insanlara faydalı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünü olarak tanımlanmaktadır (1-3).

Meslek, sadece para kazanmak için değil ayrıca yetenekleri kullanma, kendini gerçekleştirme ve geliştirme aracı olarak

¹ Sakarya üniversitesi, Sağlık yüksekokulu, Esentepe kampüsü, SAKARYA

Correspondence: Işık ATASOY, e-posta: atasoyblue@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received: 11.06.2014 Kabul Tarihi / Accepted: 19.02.2016

görülmalıdır. Meslek seçimi bireyin yaşamında en önemli dönüm noktalarından birisidir (4). Bireysel özellikler, toplumunun yapısı, aile yapısı, ülke politikası, ekonomik nedenler, iş bulma olanağı, mesleğin geleceği, geleceğe yönelik planlar bireylerin meslek seçimini etkilemektedir (5).

Ülkemizde çoğu zaman meslek seçimi bireyin istek ve yeteneklerinin dışında, seçtiği mesleği tanımadan olmaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda öğrencilerin hemşirelik mesleğini seçerken “kolay iş bulma”, “üniversiteye girme”, “açıkta kalmamak” gibi kaygılarla hareket ettikleri belirlenmiştir. Hemşirelik ve ebelik mesleğinin ilerlemesi, statüsünün yükselmesi için mesleği seçen kişilerin bireysel ilgi, istek ve yeteneklerini göz önünde bulundurmaları, mesleği iyi tanımaları, kabullenmeleri ve sevmeleri gerekmektedir (6,7).

Konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda toplum tarafından hemşirelik ve ebelik mesleğinin eğitimi, görev ve sorumlulukları, ekonomik ve sosyal yönü yeteri kadar bilinmediğinden bu meslekler toplumun olumsuz değer ve yargılarından etkilendiği saptanmıştır (8). Bu nedenle Türkiye’de ve dünyada hemşirelik mesleği, sağlık ekibi içerisinde önemli bir yere sahip olmasına rağmen hak ettiği değeri ve saygınlığı kazanamadığı söylenebilir. Belçika’da halk hemşireliği; hekimin yardımcısı, düşük ücretle çalışan, hastanın tuvalet ve banyo gibi günlük ihtiyaçlarını karşılayan bir meslek olarak görmektedir. Mesleğe yönelik olumlu görüş ve tutumlara sahip öğrenci mesleğe uyum sağlamada, başarılı bir çalışma yaşamı sürdürmede ve mesleğin gelişiminde önemli rol oynamaktadır (9,10).

Türkiye de yapılan çalışmalarda genelde hemşirelik bölümü öğrencilerinin mesleğe bakış açısı incelenmiştir. Bu çalışmada, ortak eğitimleri ve mesleki sorunları olan ebelik öğrencileri de ele alınmış olup bölümler değil I. ve IV. sınıfların mesleğe bakış açıları karşılaştırılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Bu araştırma, bir devlet üniversitesine ait sağlık yüksekokulunda 2012-2013 eğitim-öğretim yılı güz dönemi okula yeni başlayan ebelik ve hemşirelik bölümü birinci sınıflar (n=170), ile ebelik ve hemşirelik bölümü IV. sınıflara (n=135) yapılmıştır. Bölümler arası karşılaştırma değil I. ve IV. sınıflar arasında karşılaştırma yapılmıştır.

Etik Uygunluk: Bu çalışmanın yapılabilmesi için sağlık yüksekokulu müdürlüğünden izin alınmıştır. Ayrıca, katılan öğrencilerden sözel izin alınmış, gönüllü katılım ilkesine bağlı kalınmıştır.

Araştırmada Veri Toplama Araçları: Araştırmada, örneklem seçimine gidilmemiş evrenin tümüne ulaşılmaya çalışılmıştır. Okula devam eden ebelik+hemşirelik bölümü birinci sınıflar ile ebelik+ hemşirelik bölümü dördüncü sınıfların toplam sayısı 348 öğrencidir. Ancak verilerin toplandığı tarihte devamsızlığını kullanan ve gelmeyen öğrenciler olduğundan gönüllü 305 (%88) öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmada evrenin %88’ine ulaşılmıştır. Hemşirelik I. sınıflar toplam 124 öğrenci olup 120 öğrenciye (%97); ebelik I. sınıflar toplam 61 öğrenci olup 50 öğrenciye (%82); hemşirelik IV. sınıflar toplam 102 öğrenci olup 86 öğrenciye (%84); ebelik IV. sınıf

öğrencileri toplam 61 öğrenci olup 49 öğrenciye (%80) ulaşılmıştır. Araştırma verileri literatür doğrultusunda hazırlanan ankette, eğitimden memnun olma ve olmama durumları (11 ifade), I.ve IV. sınıflarda mesleki bakış açısının karşılaştırılması için (18 ifade), IV. sınıf ebelik ve hemşirelik öğrencilerinde mesleki bakış açısında eğitimin etkisine yönelik (3 ifade), mezuniyet sonrası düşüncelerin karşılaştırılması ile ilgili (6 ifade) toplam 38 ifade yer almıştır (9,11,12,28).

İstatistik Analiz: Anket formu ile yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanan veriler SPSS 16.0 istatistik programı ile sayı, frekans ve ki kare testleri yapılarak değerlendirilmiş ve anlamlılık için $p < 0.05$ düzeyi alınmıştır. Soru formunun kapsam geçerliliği bir kamu üniversitesinin sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğretim üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve incelenen konu itibarıyla yeterli bulunmuştur.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Bu çalışmada herhangi bir örneklem yöntemi kullanılmamış olup, örneklemin tamamına ulaşamadığı için araştırma bulguları tüm hemşirelik ve ebelik öğrencilerine genellenemez. Ayrıca bu çalışmanın diğer bir sınırlılığı da araştırmaya katılan öğrencilerin kendi bildirimine dayanmasıdır. Dolayısıyla sonuçlar, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlarla sınırlıdır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri incelendiğinde; %55.5’inin I. sınıf, %44.5’inin IV. sınıf olduğu, öğrencilerin %47.7 oranında lise kökenli ve %2.6 oranında başka bir üniversiteyi bitirip 2. üniversite olarak hemşireliği tercih eden öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Öğrencilerin daha çok gelir gidere denk olan ailelerden geldikleri, %86.3’ünün kız, %2 oranında evli öğrenci olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin ilde oturdukları, anne ve babalarının daha çok ilkokul mezunu olduğu, %53.9 oranında mesleğini kendi seçtiği ve %49.7’si meslek hakkındaki düşüncesinin olumlu olduğunu belirtmektedir. Yapılan çalışmalarda Sağlık yüksekokullarında okuyan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri 1988’lerden 2015 yılına kadar neredeyse hiçbir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğrencilerin hemşirelik eğitiminden memnun olma durumları incelendiğinde; %68,3’ünün “kendi isteğimle geldiğim için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun olduğumu” belirtmiştir. Hemşirelik eğitiminden en çok memnun oldukları durumun “mezun olunca kolaylıkla iş bulma imkânının olduğu” ifade edilmiştir (%87.6). “Hemşirelik insanlarla bir arada olma imkânı sağladığı için memnunun” ifadesine katılanlar %71.9 oranla ikinci sırayı almaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin hemşirelik eğitiminden memnun olmama durumları incelendiğinde; “Hemşirelik/ebelik mesleğini sevmiyorum. Bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun değilim” ifadesine %70.3 oranında katılmadıkları; “Bu mesleğin çalışma koşulları ve sorumlulukları çok ağır. Altından kalkabileceğimi sanmıyorum ve bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun değilim” ifadesine de %60.8 oranında katılmadıkları görülmektedir. “Bu mesleğin toplumdaki saygınlığı düşük adeta hasta bakıcı olarak

Tablo 1. Hemşirelik / ebelik eğitiminden memnun olma ve olmama ile ilgili öğrenci görüşleri (n=305)

Ifadeler	Cevaplar	n	%
1-Kendi isteğimle geldiğim için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnunum.	Katılmıyorum	26	8.5
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	68	22.2
	Katılıyorum	209	68.3
	Fikrim yok	3	1.0
2-İnsanları seviyorum. Onlarla bir arada olma imkânı sağladığı için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnunum.	Katılmıyorum	12	3.9
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	63	20.6
	Katılıyorum	220	71.9
	Fikrim yok	11	3.6
3. Mezun olunca kolaylıkla iş bulabileceğim için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnunum	Katılmıyorum	12	3.9
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	21	6.9
	Katılıyorum	268	87.6
	Fikrim yok	5	1.6
4-Kariyer yapma imkânı yüksek olduğu için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnunum	Katılmıyorum	49	16.0
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	98	32.0
	Katılıyorum	139	45.4
	Fikrim yok	20	6.5
5-En azından bir diploma alabileceğim için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnunum.	Katılmıyorum	95	31.0
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	67	21.9
	Katılıyorum	134	43.8
	Fikrim yok	10	3.3
6-Bu alanda eğitim görmeyi yaştlarına tavsiye ederim.	Katılmıyorum	31	10.1
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	60	19.6
	Katılıyorum	191	62.4
	Fikrim yok	24	7.8
7-Hemşirelik/ebelik mesleğini sevmiyorum. Bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun değilim	Katılmıyorum	215	70.3
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	39	12.7
	Katılıyorum	44	14.4
	Fikrim yok	8	2.6
8-Bu mesleğin çalışma koşulları ve sorumlulukları çok ağır. Altından kalkabileceğimi sanmıyorum ve bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun değilim.	Katılmıyorum	186	60.8
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	59	19.3
	Katılıyorum	47	15.4
	Fikrim yok	14	4.6
9-Okulda yaptığımız çalışmalarla iş hayatı arasında kopukluk olduğu için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun değilim.	Katılmıyorum	146	47.7
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	74	24.2
	Katılıyorum	57	18.6
	Fikrim yok	29	9.5
10-Farklı kurumlardan yetişerek (anadolu sağlık meslek liseleri, açık öğretim fakültesi, üniversiteler,) alana gelen çok sayıda eleman olduğu için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun değilim.	Katılmıyorum	133	43.5
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	69	22.5
	Katılıyorum	93	30.4
	Fikrim yok	11	3.6
11-Bu mesleğin toplumdaki saygınlığı düşük adeta hasta bakıcı olarak görüldüğü için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun değilim.	Katılmıyorum	102	33.3
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	77	25.2
	Katılıyorum	115	37.6
	Fikrim yok	12	3.9

görüldüğü için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun değilim” ifadesine %33.3 oranında katılmadıkları fakat %37.6 oranında katılım saptanmıştır.

Tablo 2 incelendiğinde; “hemşire /ebe hekimin yardımcısıdır” ifadesine I. sınıflar %51.5 oranında katıldığını belirtirken, IV. sınıfların %50.4 oranında katılmadıkları fakat %25.2 oranında katılımda buldukları görülmektedir. Burada IV. sınıflardan %25’inin hekimin

yardımcısı kanaatinde olduğu görülmektedir. Hekime bağımlı rollerimizin olduğunu hepimiz biliyoruz fakat yardımcı statüsünde olmadığımızı anlatamadığımız şekilde değerlendirilmiştir. “Hemşirenin /ebenin hekimden bağımsız fonksiyonları olduğu” I. sınıflar %71.3, IV. sınıfların %77.8 katıldıkları görülmektedir.

“Hemşirelik-ebelik ANTA alma, enjeksiyon yapma mesleğidir” ifadesine I. sınıflarda %50.3, IV. sınıflarda

%72.6 oranında katılmadıklarını; “hemşirelik-ebelik toplumun değer verdiği saygın bir meslektir” ifadesine katılım I. sınıflarda %58.5 olarak gerçekleşirken; IV. sınıflarda bu oranın %45.2’ye düştüğü görülmektedir. “Hemşirelik /ebelik için dört yıllık üniversite eğitime gerek yoktur değişik meslek grupları 6 aylık eğitimle hemşire olabilir” ifadesine de I. sınıfların %65.5, IV. sınıfların %78.5 oranında katılmadıkları buna karşılık %30.7 oranında katılımın olması düşündürücüdür. “Hemşirelik/ ebelik hem kadın hem erkek mesleğidir” ifadesine katılım I. sınıflarda %71.3 ile IV. sınıflardan daha yüksek oranda bulunmuştur.

Tablo 3’te son sınıf öğrencilerinin mesleki bakış açısında eğitimin etkisi incelenmiştir. Araştırmaya katılan IV. sınıf öğrencileri %66.7 oranında “4 yıl boyunca aldıkları eğitimin mesleği algılayışlarında olumlu değişiklikler yaptığını” belirtirken; %20.0’ının “mesleki algısını olumsuz yönde” değiştirdiğini belirtmiştir. “Eğitimim boyunca mesleki algım hiç değişmedi” ifadesine katılım %9.6 iken; %59.3 oranında katılmıyorum şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde; “mezun olduktan sonra hastane/aile sağlığı merkezi v.b görev almak istiyorum” ifadesine katılım oranı I ve IV. sınıflarda yakın bulunmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin mesleğe bakış açılarının karşılaştırılması (n=305)

İfadeler	Cevaplar	I. sınıflar		IV. sınıflar	
		n	%	n	%
1-Hemşire /ebe hekimin yardımcısıdır.	Katılmıyorum	49	28.7	68	50.4
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	31	18.1	32	23.2
	Katılıyorum	88	51.5	34	25.2
	Fikrim yok	3	1.8	1	0.7
2-Hemşirenin /ebenin doktordan bağımsız fonksiyonları vardır	Katılmıyorum	20	11.7	11	8.1
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	20	11.7	18	13.3
	Katılıyorum	122	71.3	105	77.8
	Fikrim yok	9	5.3	1	0.7
3-Hemşirelik-ebelik ateş alma, nabız ölçme, tansiyon alma enjeksiyon yapma mesleğidir	Katılmıyorum	86	50.3	98	72.6
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	26	15.2	17	12.6
	Katılıyorum	49	28.7	18	13.3
	Fikrim yok	10	5.8	2	1.5
4-Hemşireler /ebeler sağlık ekibinin önemli bir üyesidir.	Katılmıyorum	14	8.2	3	2.2
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	4	2.3	9	6.7
	Katılıyorum	152	88.9	120	88.9
	Fikrim yok	1	0.6	3	2.2
5-Hemşirelerin/ebelerin öncelikli görevi hasta bakımındır	Katılmıyorum	44	25.7	19	14.1
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	30	17.5	32	23.7
	Katılıyorum	83	48.5	81	60.0
	Fikrim yok	14	8.2	3	2.2
6-Hemşirelerin /ebelerin öncelikli işi order edilen tedaviyi uygulamaktır.	Katılmıyorum	40	23.4	34	25.2
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	40	23.4	47	34.8
	Katılıyorum	69	40.4	51	37.8
	Fikrim yok	22	12.9	3	2.2
7-Toplum hemşire/ebeyi hasta bakıcı olarak görmektedir.	Katılmıyorum	35	20.5	16	11.9
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	16	9.4	28	20.7
	Katılıyorum	108	63.2	89	65.9
	Fikrim yok	12	7.0	2	1.5
8-Hemşirelik/ ebelik kendine güvenin yüksek olması gereken bir meslektir.	Katılmıyorum	10	5.8	5	3.7
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	12	7.0	12	8.9
	Katılıyorum	146	85.4	116	85.9
	Fikrim yok	3	1.8	2	1.5
9-Hemşirenin/ebenin bakım yapma, eğitim verme, danışmanlık yapma gibi fonksiyonları vardır	Katılmıyorum	11	6.4	2	1.5
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	9	5.3	13	9.6
	Katılıyorum	146	85.4	118	87.4
	Fikrim yok	5	2.9	2	1.5
10-Hemşirelik /ebelik toplumun değer verdiği saygın bir meslektir	Katılmıyorum	30	17.5	24	17.8
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	30	17.5	49	36.3
	Katılıyorum	100	58.5	61	45.2
	Fikrim yok	11	6.4	1	0.7
11-Hemşirelik / ebelik iyi iletişim becerisi gerektiren profesyonel bir meslektir.	Katılmıyorum	8	4.7	1	0.7
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	7	4.1	10	7.4
	Katılıyorum	152	88.9	121	89.6
	Fikrim yok				

Tablo 2 (devam)

	Fikrim yok	4	2.3	3	2.2
12-Hemşirelik mesleğine erkeklerin alınması hemşirelik mesleğinin itibarını artıracaktır.	Katılmıyorum	23	13.5	18	13.3
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	30	17.5	30	22.2
	Katılıyorum	95	55.6	79	58.5
	Fikrim yok	23	13.5	8	5.9
13-Hemşirelik mesleğine erkeklerin alınması hemşirelik mesleğinin yasal haklarını almasını kolaylaştıracaktır.	Katılmıyorum	32	18.7	28	20.7
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	37	21.6	36	26.7
	Katılıyorum	70	40.9	61	45.2
	Fikrim yok	32	18.7	10	7.4
14-Hemşirelik/ebelik görev yetki ve sorumlulukların belirli olduğu bir meslektir.	Katılmıyorum	25	14.6	16	11.9
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	19	11.1	29	21.5
	Katılıyorum	116	67.8	87	64.4
	Fikrim yok	11	6.4	3	2.2
15-Hemşirelik /ebelik için 4 yıllık üniversite eğitime gerek yoktur değişik meslek grupları 6 aylık eğitimle hemşire olabilir.	Katılmıyorum	112	65.5	106	78.5
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	13	7.6	11	8.1
	Katılıyorum	31	18.1	17	12.6
	Fikrim yok	15	8.8	1	0.7
16-Hemşirelik /ebelik bilim +sanattır.	Katılmıyorum	25	14.6	18	13.3
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	18	10.5	33	24.4
	Katılıyorum	110	64.3	79	58.5
	Fikrim yok	18	10.5	5	3.7
17-Hemşirelik /ebelik çalışma saatlerinin düzensiz olduğu bir meslektir.	Katılmıyorum	20	11.7	17	12.6
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	27	15.8	19	14.1
	Katılıyorum	109	63.7	97	71.9
	Fikrim yok	15	8.8	2	1.5
18-Hemşirelik/ ebelik hem kadın hem erkek mesleğidir.	Katılmıyorum	18	10.5	13	9.6
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	22	12.9	23	17.0
	Katılıyorum	122	71.3	94	69.6
	Fikrim yok	9	5.3	5	3.7

Tablo 3. IV. sınıf öğrencilerinde mesleki bakış açısında eğitimin etkisi (n=135)

İfadeler	Katılmıyorum		Ne katılıyorum ne de katılmıyorum		Katılıyorum		Fikrim yok	
	n	%	n	%	n	%	n	%
1-Aldığım eğitim mesleki algımı olumlu yönde değiştirdi	20	14.8	22	16.3	90	66.7	3	2.2
2-Aldığım eğitim mesleki algımı olumsuz yönde değiştirdi	79	58.5	25	18.5	27	20.0	4	3.0
3-Aldığım eğitim mesleki algımı hiç değiştirmedim	80	59.3	30	22.2	13	9.6	12	8.9

Tablo 4. Öğrencilerin mezuniyet sonrası düşüncelerinin karşılaştırılması (n=305)

İfadeler	Cevaplar	I. sınıflar		IV. sınıflar	
		n	%	n	%
1-Mezun olduktan sonra hastane/aile sağlığı merkezi vb. görev almak istiyorum.	Katılmıyorum	19	11.1	17	12.6
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	17	9.9	10	7.4
	Katılıyorum	131	76.6	101	74.8
	Fikrim yok	4	2.3	7	5.2
2-Mezun olduktan sonra öğretmen olarak görev almak istiyorum	Katılmıyorum	52	30.4	53	39.3
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	27	15.8	28	20.7
	Katılıyorum	72	42.1	42	31.1
	Fikrim yok	20	11.7	12	8.9
3-Mezun olduktan sonra yönetici olarak görev almak istiyorum.	Katılmıyorum	47	27.5	46	34.1
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	18	10.5	27	20.0
	Katılıyorum	82	48.0	51	37.8
	Fikrim yok	24	14.0	11	8.1
4-Mezun olduktan sonra akademisyen olarak görev almak istiyorum.	Katılmıyorum	35	20.5	41	30.4
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	27	15.8	26	19.3
	Katılıyorum	83	48.5	57	42.2
	Fikrim yok	26	15.2	11	8.1
5-Mezun olduktan sonra mesleğim dışında bir alanda çalışmak istiyorum.	Katılmıyorum	117	68.4	81	60.0
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	20	11.7	20	14.8
	Katılıyorum	21	12.3	24	17.8
	Fikrim yok	13	7.6	10	7.4
6-Mezun olduktan sonra özel bir hastanede çalışmak istiyorum.	Katılmıyorum	77	45.0	63	46.7
	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	33	19.3	20	14.8
	Katılıyorum	42	24.6	37	27.4
	Fikrim yok	19	11.1	15	11.1

I. sınıflarda “öğretmen olmak isteyenlerin” oranı %42.1 iken; IV. sınıflarda bu ifadeye katılmama oranı %39.5 olarak görülmektedir. “Yönetici ya da akademisyen olmak isteyen” I ve IV. sınıfların oranı birbirine yakındır. “Mezun olduktan sonra mesleğim dışında bir alanda çalışmak isteyen” I. sınıflar %12.3 iken, IV. sınıfların oranı % 17.8 olarak saptanmıştır. “Mezun olduktan sonra özel bir hastanede çalışmak” isteyen I.sınıflar %24.6; IV. sınıflar %27.4 oranında katılım gerçekleşmiştir. Bu araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık olarak yarısı “özel bir hastanede çalışmak” istemediğini belirtmiştir.

TARTIŞMA

Araştırmamıza katılan öğrencilerin hemşirelik ve ebelik eğitiminden memnun olma ile ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde (Tablo1); “Sadece diploma sahibi olmak” için okuyanların oranı azımsanmayacak oranda %44 katılım bulmuştur. Dinç ve ark’nın 2007 yılında yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin hemşireliği tercih etme sebepleri arasında “puanın yetmesi, boşta kalmamak ve sırf üniversite okumak” gibi sebepler %30.2 olarak bulunmuştur.

“Bu mesleği yaşatlarına tavsiye edeceklerin” oranı %62.4 oranında belirlenmiştir. Çoğu öğrenci, hemşire olmakla gurur duyuyor, diğer bireylere hemşireliği öneriyor ve çalışma alanı olarak hemşireliği tercih edebileceği belirlenmiştir. Çalışmada %58.5’inin “mezuniyet sonrası hemşire olarak çalışmayı” planladığı belirtilmiştir (9).

“Hemşirelik ve ya ebelik alanında “kariyer yapma imkanı”

olduğu için memnun olanlar %45.4 oranında katılım göstermiştir. Eşer ve ark’nın 2008’de yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %20 civarında mezun olduktan sonra yönetici olarak görev almak istediklerini ifade etmişlerdir. Ülkemizde mezun olan hemşirelerin yöneticilik ve akademisyenlik alanlarında kariyer yapma imkânı bulunmaktadır (10).

“Mezun olunca kolayca iş bulma imkânından” dolayı memnun olanlar %88 ile en yüksek katılımı göstermektedir. Öğrencilerin bu mesleği iş bulma güvencesi nedeniyle seçtikleri, aynı zamanda gelecek endişesi yaşadıkları için iş garantisi olan bir mesleği tercih ettikleri söylenebilir. Bu ifadeye katılım Ünlü ve ark’nın yaptığı araştırmada %43, Özpancar ve ark’nın 2008 yılındaki çalışmasında %53, Yücel ve ark’nın araştırmasında %50.7 olarak bulunmuştur (11-13).

Kendi isteği ile bu mesleği seçenlerin %68.3 oranında memnun oldukları görülmektedir. Meslekte başarılı olmanın sırrı mesleği bilerek ve isteyerek seçmekte yatmaktadır. Ünlü ve ark’nın, 2008 de yaptığı araştırmada %56’sı isteyerek seçtikleri, Yücel ve ark’nın, 2011’deki araştırmasında %50.7’sinin isteyerek seçtikleri belirlenmiştir (13).Yıllara göre kendi isteği ile mesleği seçenlerin oranlarında değişim görülmektedir. Bu durumu yeni nesilin daha bilinçli meslek seçtikleri şeklinde düşünülebilir.

Araştırmamıza katılan öğrencilerin hemşirelik ve ebelik eğitiminden memnun olmama ile ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde (Tablo1); Okul ile iş hayatındaki

kopukluklar sebebiyle memnuniyetsizlik %18.6 da kalmasına rağmen, teorik eğitim her çeşit hemşirelik görevini yapmak için öğrenciyi hazırlayamamaktadır. Bu nedenle okul ile hastaneler arasında işbirliği kurulmalıdır (14). “Çalışma koşulları ve sorumluluklarının ağır olmasından dolayı” memnun olmayanların oranı %15.4 bulunmasına rağmen %15-30 oranında yeni mezun hemşirenin ilk yılında buldukları kliniği bırakabileceği veya mesleklerinin ilk bir ve ya ikinci yılında tamamen hemşireliği bırakacağı belirtilmiştir (15,16). “Fakat farklı eğitim kurumlarından hemşire yetişmesinden” öğrencilerin %30.4 oranında memnun olmadığı görülmektedir. Hemşireliğin akademik ve klinik eğitimi güncel yaklaşımlarla geleceğin hemşirelerini yetiştirmek için tekrar gözden geçirilmelidir. Hickey’in yaptığı araştırmada yeni mezun hemşirelerin eleştirel düşünme, zaman yönetimi, iletişim ve ekip çalışması, psikomotor ve değerlendirme becerilerinden yoksun olduklarını belirtmiştir (17). Ayrıca, Millisen ve ark’nın Belçika’da 427 hemşirelik öğrencisinde yaptığı araştırmada öğrencilerin hemşirelik uygulamalarında kendilerini becerikli hissetmedikleri belirtilmiştir (18). “Mesleğin toplumdaki saygınlığının düşük olması” %38 ile memnuniyetsizliğe işaret etmektedir. Belçika’da halk hemşireliği; uzun süreli eğitime ihtiyacı olmayan, hekimin yardımcısı, düşük ücretle çalışan, hastanın tuvalet ve banyo gibi günlük ihtiyaçlarını karşılayan bir meslek olarak görmektedir. Toplumun hemşirelikle ilgili görüşü genellikle olumsuzken, hemşirelik öğrencilerinin ki daha olumludur. Bu durum ülkemizdeki çalışmalarla uyum göstermektedir. Öğrencilerin mesleki algılarının olumlu olması toplumun mesleğe ilişkin olumsuz algılarının değişmesinde etkili olacağı düşünülmektedir (17,18).

Çalışmada I ve IV. sınıf öğrencilerinin mesleğe bakış açıları karşılaştırıldığında (Tablo 2); “Hemşire/ebe hekimin yardımcısıdır” ifadesine I. sınıflar %52 katılım gösterirken, IV. sınıflar %25 katılım göstermiştir. Bu ifadeye katılımın I. sınıflarda yüksek olmasının sebebinin hemşirelikle ilgili herhangi bir ders almadan çalışmanın yapılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Karaöz’ün 2002 yılında hemşirelik I. sınıf öğrencilerine hemşireliğe giriş dersi öncesi yaptığı araştırmada, hemşireliğin hekimin yardımcısı ve yardım etmeye dayalı bir meslek olduğu çoğunluğu oluşturmuştur. Fakat ders sonrası hemşire hekimin yardımcısıdır ifadesine katılımda düşme olmuştur. Mesleğe saygı, bağımsız bir meslek olması, ileri eğitim gerektirmesi, hemşirenin araştırma yapması gibi ifadelerle de ders sonrası katılım artmıştır (19).

Araştırmaya katılan I. sınıf öğrencilerin yarısı %50.3’ü “Hemşireliği ve ebeliği ANTA alma ve enjeksiyon yapma mesleği” olarak görmemektedir. Hemşirelik dersi görmeden çıkan sonuç sevindiricidir. Araştırmada hemşire ve ebelerin öncelikli görevinin hasta bakmak ve order edilen tedaviyi yapmak olduğu görülmektedir. Bu sorumluluklarından dolayı toplum, hemşire ve ebeyi hasta bakıcı olarak görmektedir. Buna rağmen toplum saygın bir meslek olarak kabul ediyor ifadesi I. sınıflarda %59, IV. sınıflarda %45 oranında katılım gerçekleşmiştir. Ülkemizde konuyla ilgili yapılan araştırmalarda mesleğin toplumdaki saygınlığı düşük bulunmuş ve toplumun hemşirelik mesleği

ile ilgili olumsuz görüşlerinden hemşireler rahatsızlık duyduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçların toplumun çoğunluğunun halen daha hemşirelik mesleğini yeterince tanımamalarından ve hemşirelerle yaşadıkları bazı olumsuz deneyimlerden kaynaklandığı söylenebilir (20).

Araştırmada “Hemşirelik mesleğine erkeklerin alınması hemşirelik mesleğinin itibarını artıracaktır” ifadesi incelendiğinde; I. sınıfların %56 ve IV. sınıfların %59 katılımı gerçekleşmiştir. Bu durumun çalışmaya katılan öğrencilerin, erkeklerin toplumdaki yerine yönelik daha ön planda olması, karar verme sürecinde daha etken olması gibi geleneksel algılarından kaynaklandığı düşünülebilir. Hemşirelik mesleğine erkeklerin alınması hemşirelik mesleğinin yasal haklarını almasını kolaylaştıracaktır” ifadesi I. sınıflarda %41, IV. sınıflarda %45 oranında katılımda bulunan öğrencilerin erkeklerin hemşirelik mesleğinde yer almasının yasal hakların elde edilmesinde önemli bir etken olacağını düşünülmektedir.

“Hemşireler /ebeler sağlık ekibinin önemli bir üyesidir” ifadesine hem I. hem de IV. sınıflarda %89 ile aynı oranda katılım olmuştur. Günümüzde hemşirelik bakımı, dünyanın her yerinde sağlık bakımının önemli bir belirleyicisi konumundadır. Ancak bu kadar önemli bir işlevi yerine getirmekle birlikte hemşirelik mesleği, hem toplumsal hem de mesleki imaj açısından hak ettiği konuma gelememiştir. Ülkemizde hemşireler sağlık ekibinin vazgeçilmez bir üyesi olarak kabul edilmekle birlikte uygulamaya yansıtılmamış ve hekimlerin yardımcısı olarak görülmekten öteye gidememiştir (21).

“Hemşirenin /ebenin hekimden bağımsız fonksiyonları vardır” ifadesi I. sınıflarda %71.3, IV. sınıflarda yaklaşık %78 katılım bulmuştur. Bu sonuç öğrencilerin bu konuda bilinçli oldukları yönünde bilgi vermektedir. “Hemşirenin/ebenin bakım yapma, eğitim verme, danışmanlık yapma” gibi fonksiyonları vardır ifadesine katılım I. sınıflarda %85, IV. sınıflarda %87 olmuştur. Bu fonksiyonları yerine getirebilmek için yurt dışında yapılan birçok araştırmada mezun hemşirelerinde iş hayatındaki birinci yıllarında pratik becerilerinin sınırlı olduğunu, kıdemli hemşirelerden yeterli desteği alamadıkları için hayal kırıklığına uğradıklarını göstermiştir. Yeni mezun çalışan hemşireler eğitim verme, danışmanlık yapma gibi profesyonel hemşirelik niteliklerinin geliştirilmesi için teşvik edici iş koşullarına, danışman ve desteğe ihtiyaç duymaktadır (22,23).

“Hemşirelik/ebelik görev, yetki ve sorumlulukları belirli olan bir meslektir” ifadesi I. ve IV. sınıflarda çıkan sonuç paralellik göstermektedir. Hâlbuki hemşire ve ebenin görev, yetki ve sorumluluklarında karmaşa vardır bu konuda öğrencilerin bilinçsiz olduğu görülmektedir. Bu durum başka araştırmalarla gözden geçirilebilir. Günümüzde teknolojik gelişmelerin olması, bilginin hızla artması nedeniyle hemşirelik bakımında ve sağlık eğitiminde değişimi zorunlu kılmıştır. Bu hızlı değişim ebelik-hemşirelik eğitimi ve mesleğinde mesleki rollerinde algı karmaşasına neden olmaktadır. Bugün ebelik-hemşirelik bölümü mezunları rol belirsizliği yaşamakta ve eğitimleri süresince aldıkları teorik bilgiyi kendi meslek yaşamlarına yeterince aktaramamaktadır “Hemşirelik /ebelik çalışma saatlerinin düzensiz olduğu bir meslektir” ifadesine katılım

I. sınıflara göre %72 ile IV. sınıflarda daha fazla katılım bulmuştur. Hemşire ve ebelerde sık gece nöbetleri psiko-sosyal düzensizliklere de sebep olmaktadır (24).

IV. sınıf öğrencilerinde mesleğe bakış açısında eğitimin etkisi incelendiğinde (Tablo 3); %67 oranında öğrencinin eğitimleri süresince mesleki algılarının olumlu yönde değiştiği saptanmıştır. Ülkemizde hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmalarda sağlık yüksekokuluna gelmeden önce hemşirelik /ebelik mesleğini tercih etme hakkındaki görüşleri olumsuz iken, sağlık yüksekokuluna geldikten sonra öğrencilerin hemşirelik/ebelik mesleği hakkındaki görüşleri olumlu değişiklik göstermiştir.

Araştırmada mesleki algılarının olumsuz yönde değiştiğini söyleyen %20'lik bir oranın olması düşündürücüdür. Bu durumun başka araştırmalarla irdelenmesi gerekmektedir. Ayrıca, IV. sınıf öğrencilerinde mesleki algıda değişimin olmadığını düşünen %23'lük bir oranda kararsız grup dikkati çekmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kararsız ve olumsuz olmaları mesleki rehberliğe ihtiyaç olduğunu ortaya çıkarmıştır. Hemşireler mesleki gelişimleri için okul içi eğitimle kalmamalı yurt dışı öğrenme aktivitelerine katılarak, meslektaşlarından etkilenecek ve günlük çalışma deneyimleriyle kendi tecrübelerini geliştirmelidir (25).

Öğrencilerin mezuniyet sonrası düşüncelerine bakıldığında (Tablo 4); bu çalışmada I. ve IV. sınıfların mezun olduktan sonra ilk sırada "hastane/aile sağlığı merkezinde çalışma" konusunda hem fikir oldukları görülürken; Tezel ve ark'nın yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin birinci sırada mezuniyetten sonra öğretmen olarak çalışmak istedikleri görülmektedir. Yücel ve ark'nın yapmış olduğu çalışmada ilk tercih hastanede hemşire olarak çalışmak istedikleri yönündedir. Bu durum geçmiş yıllara oranla öğrencilerin mesleğe bakış açıları daha olumlu düşündükleri, mesleki görev sorumlulukların farkında oldukları ile açıklanabilir. Sağlık yüksekokulu mezunu olsalar bile meslek dışı bir alanda çalışmayı düşünen düşük bir oranda (I. sınıf: %12 - IV. sınıf: %18) öğrenci profili karşımıza çıkmaktadır. Yücel ve ark'nın yapmış olduğu çalışmada da %7.3 oranında mezuniyet sonrası hemşirelik dışı bir başka meslekte çalışmayı düşündükleri görülmektedir (13,14). Mezun olduktan sonra meslek dışı alanda çalışma sebepleri arasında ideallerinde başka meslek olduğu, mesleği sevmediği düşünülebilir.

Ayrıca, Millisen ve ark'nın Belçika'da 427 hemşirelik öğrencisinde yaptığı araştırmada %58.5'inin mezun olduktan sonra hemşirelik yapmayı planladıkları hatta hemşirelikle ilgili bazı alanlarda ilave eğitim almak istedikleri ortaya çıkmıştır. Çalışmada, "mezun olduktan sonra yönetici olarak görev yapmaya" I. sınıfların IV. sınıflara göre daha fazla istekli oldukları görülmektedir. Millisen ve ark'nın yaptığı araştırmaya katılanların yarısı kadarı kariyerlerinin sonuna kadar hemşire olarak kalmak ve %16.7'side yönetici pozisyonunda çalışmak istedikleri belirtilmiştir. Belçika'daki araştırmada, mezuniyet sonrası akademisyen olmak isteyenler %32.2 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada akademisyen olmak isteyen I. sınıflar %48.2; IV. sınıflar %42.2 saptanmıştır. Akademisyenliğin tercih edilme nedeni ise hastanede çalışan hemşirelerin çalışma koşullarının daha ağır ve statüsünün düşük olmasından

dolayı öğrenci hemşirelerin akademisyenliğe yöneldiği düşünülebilir (18,26).

Ayrıca, öğrencilerin buldukları sınıf ile "Mesleğin çalışma koşulları ve sorumlulukların ağır olması" nedeniyle bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun olunmaması arasında istatistiksel yönden ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Öğrencilerin mesleği tanıdıkları ve mesleğe ait sorumlulukların farkında oldukları şeklinde açıklanabilir. "Okulda yaptığımız çalışmalarla iş hayatı arasında kopukluk olduğu için bu alanda öğrenim görüyor olmaktan memnun değilim" arasında istatistiksel yönden ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Öğrencilerin okulda gördükleri eğitimi hastane ortamında uygulayamadıkları görülmekte bu da öğrencilerde mutsuzluğa neden olduğu düşünülebilir. Fakat "Farklı okullardan yetişerek alana gelen ebe- hemşire olduğu için bu alandaki eğitimden memnun değilim" arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

"Hemşire-ebe hekimin yardımcısıdır" ifadesine I ve IV. sınıflar arasında katılım istatistiksel olarak ilişki bulunmuştur. Buna göre; IV. sınıf öğrencileri daha yüksek oranda bu ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir ($p<0.05$). Yunanistan'da öğrenci hemşireler ve hemşirelerde yapılan bir çalışmada her iki grupta hemşirelik mesleğinin bilim değil bir sanat olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları ise hemşireyi doktorun sağ kolu olarak nitelendirmişlerdir. Sağlık ekibi içinde hasta merkezli yardımlaşma hemşiresinin hekim yardımcısı olduğu anlamına gelmemektedir. Ekip üyeleri arasında güven, yardımlaşma, saygı, iyi iletişim çok önemlidir (27).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada, öğrencilerin geçmiş yıllara oranla daha bilinçli meslek seçtikleri, mesleğin olumlu ve olumsuz yanlarının farkında oldukları söylenebilir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin mesleğe ilişkin algılarında değişim olduğu belirlenmiştir. Ancak, değişimin istendik düzeyde olduğu düşünülmektedir. 4 yıl verilen emeğe rağmen hala mezun olduktan sonra başka bir meslekte çalışmak isteyen bir grubun (I. sınıf: %12.3; IV. sınıf: %18) olması ayrıca, %20'lik bir diliminde aldıkları eğitimin mesleki algısını olumsuz yönde değiştirdiğini düşünmesi mesleğin geleceği açısından düşündürücüdür. Gelecekle ilgili beklentilerini karşılamayan bir eğitim alan gençler, mezun olduktan sonra alanlarını değiştirebilmekte ya da alanlarında çalışmalarına rağmen eğitimlerinin gerektirdiği ve kendilerinden beklenen performansı gösterememektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda; bireyin mesleğiyle birlikte toplum içinde kabul görmesi, kendini değerli hissetmesi, bilgi ve becerilerini ortaya koyabilmesi ve başarılı olması için bireyin kendine uygun olan doğru meslek seçimini yapması gerekmektedir. Öğrencilerin gereksinimleri ile mesleğin beklentilerini buluşturan eğitim ve danışmanlık hizmetleri planlanmalıdır. Üniversiteye girecek öğrencilere, mesleklere yönelik tanıtım programları yapılmalı, hemşirelik/ebelik mesleğini seçecek öğrencilerin meslek hakkındaki olumsuz yargılarının giderilmesi için rehberlik-danışmanlık hizmetleri verilmelidir. Hemşirelik/ebelik eğitimi veren okulların topluma tanıtımının yapılması, hemşireliğin toplum tarafından daha olumlu algılanması

için gerekli yasal ve sosyal düzenlemeler yapılmalıdır. Hemşirelik/ebelik mesleğinin yaşam koşullarının düzenlenerek ve toplumdaki saygınlığını artırıcı çalışmalarla, gençler için isteyerek tercih edilecek bir meslek haline dönüşmesi sağlanmalıdır. Öğrenciler uzmanlık alanları belli olarak mezun olmalı, mezuniyetten sonraki çalışma alanlarının tanıtılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Yıldırım A. Meslekleşme süreci ve hemşirelik. Hemşirelik Yıldırım Forumu. 2001; 4(1): 23-5.
2. Karamanoğlu AY, Özer FG, Tuğcu A. Denizli ilindeki hastanelerin cerrahi kliniklerinde çalışan hemşirelerin mesleki profesyonelliklerinin değerlendirilmesi. Fırat Tıp Dergisi. 2009; 14(1): 12-7.
3. Kızılgöz S, Ergöl Ş. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği algılayışı hemşirelik rollerine ve hemşireliğin geleceğine bakışı. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2011; 14(2): 10-5.
4. Sarıkaya T, Khorshid L. Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 2009; 7(2): 393-423.
5. Yılmaz M, Karadağ G. Erkek öğrenci hemşireler hemşirelik mesleğini nasıl algılıyor? Maltepe Üniversitesi Bilim ve Sanat Dergisi. 2011; 4(1): 21-8.
6. Karanisoğlu H. Ülkemizde ebeler eğitimi ve gelişmeler. Hemşirelik Forumu. 1999; 2(3): 85-8.
7. Yurttaş A, Yetkin A. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin empatik becerileri ile problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. Atatürk Üniversitesi HYO Dergisi. 2003; 6(1): 1-13.
8. Turgay A, Karaca B, Çeber E, Aydemir G. Hemşirelik öğrencilerinin mesleği algılayışları. Atatürk Üniversitesi HYO Dergisi. 2005; 8(1): 54-62.
9. Dinç S, Kaya Ö, Şimşek Z. Harran Üniversitesi SYO öğrencilerinin hemşirelik mesleği hakkındaki bilgi düşünce ve beklentileri. Atatürk Üniversitesi HYO Dergisi. 2007; 10(1): 1-9.
10. Eşer İ, Khorshid L, Denat Y. Hemşirelik mesleğini algılamada ilk klinik uygulamanın etkisi. Ege Üniversitesi HYO Dergisi. 2008; 24(1): 15-26.
11. Ünlü S, Özgür G, Gümüş A. Hemşirelik yüksekokulundaki öğrencilerin hemşirelik mesleği ve eğitimi ile ilgili görüş ve beklentileri. Ege Üniversitesi HYO Dergisi. 2008; 24(1): 43-56.
12. Özpancar N, Aydın N, Akansel N. Hemşirelik I. sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleği ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi HYO Dergisi. 2008; 12(3): 9-17.
13. Yücel Ç.Ş, Güler KE, Eşer İ, Khorshid L. İki farklı eğitim sistemiyle öğrenim gören hemşirelik son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğini algılama durumlarının karşılaştırılması. Ege Üniversitesi HYO Dergisi. 2011; 27(3): 1-8.
14. Tezel A, Arslan S. Erzurum sağlık yüksekokulu 1. sınıf öğrencilerinin mesleklerini seçmeye ve mesleğe ilişkin görüşleri. Atatürk Üniversitesi HYO Dergisi. 2002; 5(2): 1-7.
15. Bowles C, Candela L. First job experiences of recent RN graduates: improving the work environment. Journal of Nursing Administration. 2005; 35(3): 130-7.
16. Hallin K, Danielson E. Preceptorship nursing students: registered nurses' perceptions of nursing students' preparation and study approaches in clinical education. Nurse Education Today. 2010; 30(4): 296-302.
17. Hickey M.T. Baccalaureate nursing graduates 'perceptions of their clinical instructional experiences and preparation for practice. Journal of Professional Nursing. 2010; 26(1): 35-41.
18. Milisen K, De Busser T, Kayaert A, Abraham I, De Casterle BD. The evolving professional nursing self-image of students in baccalaureate programs: a cross-sectional survey. Int J Nurs Stud. 2010; 47(6): 688-98.
19. Karaöz S. Change in nursing students' perceptions of nursing during their education: the role of the introduction to nursing course in this change. Nurse Education Today. 2004; 24(2): 128-35.
20. Çelik A, Pasinlioğlu T, Kocabeyoğlu T, Çetin S. Hemşirelik mesleğinin toplumdaki imajının belirlenmesi. F. Nigtingale Hemşirelik Dergisi. 2013; 21(3): 147-53.
21. Özata M, Aslan Ş. Hastanede çalışan hemşirelerin mesleki imaj algılamalarının araştırılması. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 2010; 13(19): 251-68.
22. Danielson E, Berntsson L. Registered nurses' perceptions of educational preparation for professional work and development in their profession. Nurse Education Today. 2007; 27(8): 900-8.
23. Wheeler HH, Cross V, Anthony D. Limitation, frustrations and opportunities: a follow-up study of nursing graduates from the university of Birmingham, England. Journal of Advanced Nursing. 2000; 32(4): 842-56.
24. Bilgin Z, Ocağcı FA. Ebeler öğrencilerinde mesleki güdülenme. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2011; 14(3): 40-6.
25. Poll I, Poell R, Cate OT. Nurses' and Managers' Perceptions of Continuing Professional Development for Older and Younger Nurses: A Focus Group Study. International Journal of Nursing Studies. 2013; (50): 34-43.
26. Karakuş A, Karadağ N, Birgili F, Işıkkay Ç, Çadır G, Çeker D. Lise son sınıf kız öğrencilerin hemşirelik mesleğine bakış açıları ile mesleği tercih etme durumları. Hemşirelik Forumu Dergisi. 2005; 5(1): 17-20.
27. Krepia D, Psychogiou M, Sakellari E, Kostandinidou A, Dimitradaou A. How Greek Nurses and Nursing Students Define Nursing: A Qualitative Content Analysis. Health Science Journal. 2009; (3): 2-9.
28. Akalın, Ö. Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki algıları ile geleceğe yönelik umut düzeylerinin karşılaştırılması [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi; 2006.